

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра Філософія**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**В.о. декана Факультету будівництва,
архітектури та дизайну

Декан

Ольга БАБЕНКО

« 15 » Вересня 2025 року**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ****ОК 25 ФІЛОСОФІЯ**

(шифр за відповідною освітньою програмою та назва навчальної дисципліни)

освітня програма (спеціалізація): Композиційні та порошкові матеріали, покриття

(назва освітньої програми (спеціалізації))

спеціальність 132 Матеріалознавство

(код і найменування спеціальності)

галузь знань 13 Механічна інженерія

(код і найменування галузі)

ступінь вищої освіти Бакалавр

(назва ступеня вищої освіти)

програма з дисципліни «Філософія»
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 132 Матеріалознавство,
(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Композиційні та порошкові матеріали, покриття.
(назва освітньої програми (спеціалізації))

Розробник Бондаренко О.В., зав. кафедри «Філософія», доктор філос. наук, професор
(вказати авторів, їх посади, наукові ступені та вчені звання)

Програма погоджена:

Завідувач кафедри

Ольга БОНДАРЕНКО
(ім'я прізвище)

на якій виконується освітній компонент

28.08 2025

Гарант освітньої програми

Іван АКИМОВ
(ім'я прізвище)
03.09 2025

Схвалено науково-методичною комісією факультету будівництва, архітектури та дизайну
(найменування факультету)

Протокол від «11» вересня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Ольга БАБЕНКО
(ім'я прізвище)
11 вересня 2025

1. Опис навчальної дисципліни

Загальна характеристика

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	13 Механічна інженерія
Спеціальність	132 Матеріалознавство
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів	3	
Модулів	2	-
Змістових модулів	2	-
Семестр	3	3
Загальна кількість годин	90	
з них аудиторних:	32	6
лекції	16	4
практичні	-	-
лабораторні	-	-
семінарські	16	2
з них самостійної роботи:	58	84
Занять на тиждень на тиждень	2	6
Індивідуальні завдання		
Форма контролю	екзамен	
Курсова робота (проект) (загальний обсяг)	-	

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Філософія» є формування філософської культури мислення, когнітивної, світоглядної, соціально-адаптивної, загальнокультурної компетенцій, засвоєння здобувачами освіти базових теоретичних знань та практичних навичок застосування філософської методології при розв'язанні завдань суспільної та індивідуальної життєдіяльності. Філософія вчить самокритиці, толерантності до поглядів інших, моральної відповідальності. Формує навички, необхідні для гідного життя у демократичному суспільстві.

Курс «Філософія» передбачає ознайомлення здобувачів освіти із основними ідеями, теоріями та проблемами світової філософії, із розмаїттям підходів і методологій при їх вирішенні. Все це має забезпечити у здобувачів освіти усвідомлення специфіки філософського знання, сприяти формуванню у них високої світоглядно-методологічної культури мислення та формування гуманістичних цінностей.

3. Завдання вивчення дисципліни

Основне завдання навчальної дисципліни полягає у тому, щоб студенти-бакалаври, збагатили свій інтелектуально-творчий потенціал знаннями:

на понятійному рівні – основних тенденцій розвитку сучасної філософії, її історії, її основних сучасних напрямків, шкіл, концепцій, а також засвоїли загальну теорію пізнання;

на фундаментальному рівні – змісту філософії, її сутності, предмету та структури, її історії, зокрема, й особливостей історії вітчизняної філософської думки;

на практично-творчому рівні – сучасного стану філософського знання людства, досягнули завдання, принципи й функції комунікативної філософії сучасного світу (на відміну від онтологічної чи гносеологічної філософії попередніх епох).

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити (перелік компетентностей та програмних результатів навчання).

Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 07. Здатність використання інформаційних і комунікативних технологій.

ЗК 11. Здатність працювати у команді.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

Фахові компетентності:

СК 07. Здатність застосовувати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів.

СК 13. Здатність враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні та комерційні міркування, що впливають на реалізацію технічних рішень.

Очікувані програмні результати навчання:

Результати навчання компоненту деталізують такі програмні результати навчання. У результаті вивчення освітнього компоненту «Філософія» студент повинен:

РН 01. Володіти логікою та методологією наукового пізнання.

РН 03. Володіти засобами сучасних інформаційних та комунікаційних технологій у професійній діяльності.

РН 04. Передавати свої знання, рішення і підґрунтя їх прийняття фахівцям і неспеціалістам в ясній і однозначній формі.

РН 07. Володіти навичками, які дозволяють продовжувати вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

РН 18. Виявляти, формулювати і вирішувати завдання; розуміти важливість нетехнічних (суспільство) обмежень.

Змістовні результати навчання.

– Здатність розуміти тенденції розвитку сучасного світу; здатність розуміти сутність філософського дискурсу щодо сучасного світу та місця людини у ньому.

– Здатність самостійно мислити, робити узагальнення й формувати власну точку зору стосовно оцінки окремих явищ, властивих сучасним процесам у різноманітному та мультикультурному світі.

– Здатність до інтелектуального пошуку та генерування нових соціальних ідей, до адаптації та дії у новій ситуації (у широкому діапазоні як роботи за фахом, так й у повсякденному житті).

– Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

– Здатність будувати універсальну макромодель та локальні моделі соціальної дійсності у процесі власної суспільної діяльності та здійснення особистого життя.

– Здатність розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку світу (суспільства, його окремих складових) та життєдіяльності людини у ньому.

– Здатність аналізувати й обґрунтовувати філософські, соціальні, ментальні й інші особливості українського суспільного життя та української національної ідеї.

6. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як система знання. Філософія Давнього світу. Класична парадигма західноєвропейського філософствування.

Тема 1.1. Що таке філософія. Коло філософських проблем.

Що таке філософія та навіщо вона. Основні "визначення" філософії. Філософія у системі культури. Філософія і людське мислення. Історичні системи знання (й типи світогляду історичної людини) – міфологія, релігія, наука – та філософія. Функції та роль філософії у сучасному світі.

Специфіка філософського знання (філософії як системи знання людини про світ) та природа філософських проблем. Основні поняття і категорії філософії: «людина», «буття», «свідомість», «самосвідомість». Коло філософських проблем: «людина – світ» як предмет філософії, проблема буття, проблема свідомості та мислення, проблема пізнанності світу тощо. "Вічні" питання філософії: проблема смерті та безсмертя людини, проблема людського щастя, проблема сенсу життя й інші. Філософія як історія виникнення та розвитку філософських напрямків, систем, шкіл, проблем.

Тема 1.2. Філософія Давнього світу: Давній Схід.

Давній світ як Давній Схід та Давній Захід, західний та східний типи філософствування.

Східна парадигма філософського знання, особливості східного типу філософствування. Картина світобудови, згідно з давньосхідною філософією, та місце людини у ній.

Основні категорії східної філософії: «сансара», «нірвана», «атман», «брахман», «карма», «медитація» й інші. Філософія Давньої Індії та Давнього Китаю: основні філософські школи, напрями, проблеми.

Тема 1.3. Філософія Античності.

Людина та світ у філософії епохи Античності. Становлення філософської проблематики: досократики. Проблема першооснови світу: Фалес, Анаксимен, Анаксимандр. Натурфілософія

та космоцентризм Античності. Зародження діалектики: Геракліт. Елементи наукового мислення: Піфагор. Парадокси могутності людського розуму: Зенон Елейський.

Народження філософії людини (софісти, Сократ): формула «людина – міра усіх речей» софістів та формула «Пізнай себе!». Філософські системи Платона (вчення про ідеї) та Аристотеля (метафізика, теорія пізнання, формальна логіка). Теорія ідеальної держави Платона. Доба еллінізму: стоїки, епікурейці, скептики, кініки (циніки) й інші.

Тема 1.4. Філософія Середніх віків та Відродження.

Середньовіччя в історії філософії та культури.

Людина Середніх віків та світ людини (картина світу) цієї епохи.

Християнський релігійний світогляд як основне джерело формування європейської середньовічної філософії. Перша модель ортодоксії філософії Середніх віків: Блаженний Августин (принцип «вірю, щоб зрозуміти»). Друга модель ортодоксії філософії Середніх віків: принцип «віра шукає розум», Фома Аквінський як систематизатор середньовічної схоластики. Суперечка про «універсалії»: реалізм та номіналізм.

Руйнування картини світу Середніх віків: епоха Реформації (Мартін Лютер). Становлення перед-буржуазного типу людини.

Револуція у свідомості людини епохи Відродження. Народження людського «Я» Нового часу (історичний, культурологічний, психологічний й ін. аспекти). Культура «у пошуках індивідуальності». «Абстрактний індивідуалізм» людини Нового часу, замість «станового індивідуалізму» людини Середньовіччя. Людське «Я» Нового часу: онтологічне, логічне, психологічне, гносеологічне, діяльне вимірювання людини. Антропоцентризм філософії епохи Відродження.

Змістовий модуль 2. Філософія сучасного світу та у сучасному світі.

Тема 2.1. Філософія Нового часу.

Вихідні принципи філософії Нового часу: Ф.Бекон (емпірико-індуктивна програма освоєння світу), Р.Декарт (раціоналістично-дедуктивна програма освоєння світу). Формула «Знання є силою, якщо воно істинно» Ф.Бекона. «Cogito ergo sum» («мислю, отже, існую») Р.Декарта. Політична філософія Нового часу: Н.Макіавеллі, Т.Гоббс, Дж.Локк. Логіка формування класичного поняття «держава»; теорія «суспільного договору» Дж.Локка.

Наука як феномен Нового часу та елементи наукового мислення людини в інші історичні епохи. Гносеологічний вимір людини в епоху Нового часу. «Розум, що Пізнає» Нового часу. Суб'єкт-об'єктна парадигма науки. «Вродженні ідеї» розуму, «природне світло розуму» та очевидність раціоналістично-дедуктивних методів виведення як критерій істини Р.Декарта.

Тема 2.2. Німецька класична філософія.

Німецька класична філософія – І.Кант, Й.Фіхте, Ф.Шеллінг, Г.Гегель, Л.Фейєрбах (1780-1840-і рр.). Філософська система абсолютного ідеалізму Г.Гегеля. Філософія марксизму. Діалектико-матеріалістична концепція суспільства. Проблема людини у філософії марксизму.

Філософське вчення К.Маркса і Ф.Енгельса. Марксизм як самостійний етап у розвитку історії філософії та як завершальний етап німецької класичної філософії.

Німецька класична філософія як завершальна форма класичної європейської філософії та перехід до некласичної філософії ХХ ст.

Тема 2.3. Некласична філософія ХІХ- ХХІ ст.

Зміна засад філософського мислення наприкінці ХІХ - поч. ХХ ст.: перегляд принципів і традицій класичної раціоналістичної філософії та народження нового («некласичного») філософського підходу до світу та до людини. Критика раціоналістичної традиції: А.Шопенгауер як засновник новітньої філософії ХХ ст. «Бог мертвий», «переоцінка цінностей», «надлюдина» Ф.Ніцше. Людська суб'єктивність (суб'єктивне буття людини) як новий вид реальності у філософії Новітнього часу.

Західна філософія ХХ ст. – основні напрямки: феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика, постпозитивізм й ін. Філософія психоаналізу З.Фрейда: проблема

співвідношення «свідомого» та «несвідомого» у людині. Філософія мови Новітнього часу: «мовні ігри», «світ (та людина) як текст».

Філософія постмодерністського світу (з кінця XX ст.): «руйнування наративів», відмова від будь-якого центрування картини світу та «глобальний поліцентризм», «деконструкція», «дискурс», «ризом», «хаосмос», інтерпретативне мислення тощо. Деякі філософські аспекти буття сучасної цивілізації у XXI ст.

Наука як культурно-історичний, гносеологічний і соціальний феномен Новітнього часу. Філософія про історичний розвиток та роль науки і техніки у суспільстві. Співвідношення суспільного та науково-технічного прогресу. Філософія науки: "наука" у розумінні та інтерпретації Новітнього часу (К.Поппер, Т.Кун й ін.). Специфіка сучасного наукового пізнання та знання.

Тема 2.4. Українська філософія у світовому полілозі.

Витоки і джерела української філософії. Образи Роду і Любові як засадничі світоглядні орієнтири стародавніх слов'ян.

Філософські думки часів Київської Русі. Становлення української філософії. Світочі української культури: К.Туровський, К.Смолятич й ін. «Любомудри» XVI-XVII ст. (І.Вишенський, Г.Смотрицький й ін.).

Антропологічні ідеї мислителів Києво-Могилянської Академії (Ф.Прокопович, Й.Кононович-Горбацький й ін.). Принцип кордоцетризму української філософії. Г.Скорохода про «дві натури, три світи», про «сродну працю». Серце і розум в філософії П.Юркевича.

Філософські обрії української культури XVIII-XIXст. Мислителі Кирило-Мефодіївського товариства (П.Куліш, Т.Шевченко й ін.). Антропологічні і соціально-філософські виміри української літератури XIX ст.

Феномен радянської філософії. Філософія і радянська ідеологія. Старша генерація українських філософів в еміграції. Релігійно-філософські думки І.Огієнка, А.Річинського, А.Шептицького та ін.

Екзистенційно-антропологічна тенденція розвитку української філософії на межі XX-XXI ст. Київська антропологічна школа (В.Табачковський, Г.Волинка й ін.). Аналітична тенденція розвитку української філософії (М.Попович, С.Кримський й ін.). Філософські обрії сучасного літературознавства: осмислення світу під кутом зору внутрішнього досвіду особи (Є.Сверстюк, О.Забужко й ін.). Основні напрямки філософських досліджень у сучасному українському науковому дискурсі. Місце української філософії у світовому полілозі.

7. Орієнтовний розподіл навчального часу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	сем	лаб	інд	с.р.		лк	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1. Філософія як система знання. Філософія Давнього світу. Класична парадигма західноєвропейського філософствування												
Тема 1.1. Що таке філософія. Коло філософських проблем.	11	2	2			7	12	2				10
Тема 1.2. Філософія Давнього світу: Давній Схід.	11	2	2			7	12					12
Тема 1.3. Філософія Античності.	11	2	2			7	11		1			10
Тема 1.4. Філософія Середніх віків та Відродження.	12	2	2			8	10					10
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8			29	45	2	1			42
МОДУЛЬ 2												
Змістовий модуль 2. Філософія сучасного світу та у сучасному світі.												
Тема 2.1. Філософія Нового часу.	11	2	2			7	12	2				10
Тема 2.2. Німецька класична філософія.	11	2	2			7	10					10
Тема 2.3. Некласична філософія.	11	2	2			7	11		1			10
Тема 2.4. Українська філософія у світовому полілозі.	12	2	2			8	12					12
Разом за змістовим модулем 2	45	8	8			29	45	2	1			42
Усього годин	90	16	16			58	90	4	2			84

8. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

№ тижня	Тема	Вид занять	Орієнтовний зміст
1	Що таке філософія. Коло філософських проблем.	семінарські	Основні поняття світогляду – міфологічний, релігійний, науковий, філософський, структура та функції філософії.
2	Філософія Давнього світу: Давній Схід.	семінарські	Ведичний період, ортодоксальні та неортодоксальні школи, період епосу та епоха сутр.
3	Філософія Античності.	семінарські	Космоцентризм, класична філософія, антропоцентризм. епоха еллінізму.
4	Філософія Середніх віків та Відродження.	семінарські	Теологія, апологетика, патристика, схоластика.
5	Наука як феномен Нового часу.	семінарські	Раціоналізм, емпіризм, сенсуалізм, панлогізм.
6,7	Філософія Новітнього часу (XX-XXI ст.).	семінарські	Феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика, постпозитивізм й ін. Філософія психоаналізу З.Фрейда
8	Українська філософія у світовому філософському постмодерні.	семінарські	Витоки і джерела та історія української філософії.

9. Форми та методи контролю

Методами контролю є: усний контроль (усне опитування), письмовий, тестовий, графічний, програмований контроль, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення семінарських занять та самостійної роботи оцінюється сумою набраних балів. Максимально можлива кількість балів за поточний та підсумковий контроль упродовж семестру – 100 та мінімально можлива кількість балів – 60.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Оцінювання академічних успіхів студента з навчальної дисципліни «Філософія» здійснюється за такими критеріями та у відповідності до такої методики:

	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота студента	Підсумкове опитування	Разом
Найменування завдань	Тестові письмові опитування (за темами лекцій)	Усні опитування, письмові тестові і не-тестові опитування (згідно з тематикою заняття)	Виконання тематичного письмового завдання		

Лекції Семінари СРС Підсумкове опитування	15+15	40	10	15 (+5)	100
---	-------	----	----	---------	-----

Поточний контроль та самостійна робота							
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2			
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 1.4	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4
12	12	14	12	12	12	14	12

T1.1, T1.2 ... T4.3 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для <u>екзамену</u> , курсового проекту (роботи), практики	для <i>заліку</i>
60 – 100	позитивно	зараховано
1 – 59	незадовільно	не зараховано

11. Політика курсу

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право;
- приймати активну участь у навчальному процесі;
- не запізнюватися на заняття, не пропускати заняття без поважних причин;
- самостійно і своєчасно вивчати матеріал пропущеного заняття;
- давати достовірну інформацію про результати власної навчальної діяльності.
- бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів.

Система і критерії оцінювання та вимоги визначаються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУ «Запорізька політехніка» (Наказ № 507 від 10.12.2022, https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N507_vid_10.12.21.pdf) у Типових політиках провадження освітньо-наукової діяльності зі здобувачами вищої освіти кафедри програмних засобів (затверджені на засіданні кафедри програмних засобів, протокол № 10 від 05.05.2023 р., https://pz.zp.ua/files/Documents/Політики_здобувачі.pdf).

12. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки з вивчення змістовних модулів, що виносяться на самостійну роботу студента з навч. дисципліни «Філософія: загальний курс» для студ. денної форми навч. / Укл.: О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2020. – 70 с.

2. Методичні вказівки з вивчення змістовних модулів, що виносяться на самостійну роботу студента з навч. дисципліни «Людина і світ: філософський дискурс» для студ. денної форми навч. / Укл.: О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2020. – 66 с.

3. Методичні рекомендації для підготовки семінарських занять з дисципліни «Філософія» для бакалаврів денної форми навчання БАД // Укл: Н.М. Дєвочкіна, В.М. Коваль. –

Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2025. – 18 с.

4. Методичні рекомендації для підготовки до СРС з дисципліни «Філософія» для бакалаврів денної форми навч. БАД // Укл.: Н.М. Дєвочкіна, В.М. Коваль. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2025. – 40 с.

5. Тексти (конспект) лекцій з навчальних дисциплін «Філософія», «Людина і світ: філософський дискурс», «Філософські виміри сучасного світу» (для здобувачів першого, бакалаврського, рівня вищої освіти всіх спеціальностей НУ "Запорізька політехніка") / Укл.: О.В. Бондаренко, Г.О. Арсентьєва, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2025. – 87 с.

13. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

1. Основи філософських знань. Підручник. Для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня– молодший спеціаліст / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. За ред. В.А. Буслинського. – Львів: "Новий Світ – 2000", 2020.– 352 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

2. Петінова О.Б. Філософія: навч. посіб. – Одеса: Ун-т Ушинського, 2019. – 304 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

3. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – Львів: "Новий Світ-2000", 2020. – 296 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

4. Світ філософії у запитаннях та завданнях: Навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти / Укл.: О.В. Бондаренко, Г.О. Арсентьєва, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло; під ред. О.В. Бондаренко. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2021. – 292 с.

5. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / за ред. О.В.Рябініної, Л.І.Юрченко. – Х.: Вид-во Іванченка І.С., 2021. – 286 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

6. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. – 440 с. // <https://fpk.in.ua/elektronna-biblioteka>

14. Рекомендовані інформаційні джерела

1. Електронні посібники з філософії. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/filosofiya/>.

2. Матеріали з філософії в Україні сьогодення. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/>.

3. Електронна бібліотека з філософії («філософія без меж»). – Режим доступу: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/2.

4. Бібліотека українських підручників. Українські підручники онлайн. Розділ: «Філософія». URL: <https://westudents.com.ua/predmet/34>

5. Шпаргалка з філософії («сесія без проблем»). – Режим доступу: <http://sesia.in.ua/archives/345>.